

Els mitjans davant del projecte de remilitarització d'Europa

GRUP
DE PERIODISTES
RAMON BARNILS

la**fed**e CAT

Aquest informe l'han elaborat conjuntament Mèdia.cat, l'Observatori Crític dels Mitjans impulsat pel Grup de Periodistes Ramon Barnils, i Lafede.cat.

Redacció: Joan Canela.

Correcció: Llengua de Foc

Disseny i maquetació: FàbricaGràfika.com

Il·lustració de portada: Helga Ambak

Edita: Grup de Periodistes Ramon Barnils, novembre de 2024.

AMB EL SUPORT DE:

Joan Canela. Barcelona, 1974. Periodista. Durant més de vint anys he col·laborat en diversos mitjans i he estat de corresponsal a països com Sud-àfrica o Bolívia. Especialitzat en anàlisi mediàtica, va coordinar durant set anys l'Observatori Crític dels Mitjans Mèdia.cat. Autor de diversos llibres, com ara *Insubmissió! Quan joves desarmats van derrotar un exèrcit i Napalm*.

Aquesta obra està subjecta a la llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 de Creative Commons. Si voleu veure una còpia d'aquesta llicència, accediu a: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>

Sumari

1. INTRODUCCIÓ, 4
2. CONTRA LA NEUTRALITAT. PER UN PERIODISME DE PAU, 6
3. METODOLOGIA I OBJECTIUS, 8
4. COS D'ANÀLISI, 9
5. ANÀLISI QUANTITATIVA, 11
6. VARIABLES D'ANÀLISI, 13
 - 6.1. LENGUATGE, 13
 - 6.2. FONTS, 15
 - 6.3. TINA, 17
 - 6.4. HIPÒTESIS, 19
7. MARC MENTAL, 21
8. SILENCIS, 26
9. CONCLUSIONS, 28
10. LES RECOMANACIONS, 30
11. BIBLIOGRAFIA I ANNEX, 33

1. Introducció

El 28 de febrer del 2024, la presidenta de la Comissió Europea, Ursula von der Leyen, pronunciava un històric discurs en què “alertava” sobre el perill d’una guerra a gran escala dins del territori de la Unió Europea. “No s’han d’exagerar els riscos d’una guerra, però sí que cal estar preparats per afrontar-los. I això comença amb la urgent necessitat de reconstruir, reposar i modernitzar les forces armades dels estats membres”, va declamar al Parlament Europeu.

El 17 de març, La Vanguardia publicava una entrevista a la ministra espanyola de Defensa, Margarita Robles, amb el titular: “L’amença de guerra és absoluta i la societat no n’és del tot conscient”. Des de llavors, qüestions com la situació de les forces armades, la reintroducció del servei militar obligatori, l’increment dels pressupostos militars o el reforçament de la indústria armamentística s’han convertit en pilars del debat polític europeu. Un debat, a més, contaminat pels constants missatges d’una guerra més o menys imminent, però que en tot cas es dona per pràcticament assegurada.

Però com han transportat aquest debat a la societat els mitjans de comunicació? S’està intentant crear un clima “d’histèria bèl·lica” per justificar una remilitarització del continent i expulsar del debat públic les opinions que opten per vies diferents basades en la cultura de la pau, la desmilitarització i les vies diplomàtiques com a forma de resoldre els conflictes?

Lafede.cat, la Federació Catalana d’Organitzacions per a la Justícia Global, ha encarregat a Mèdia.cat l’elaboració d’un estudi per analitzar la cobertura d’aquest debat als mitjans de comunicació, així com explorar les opcions d’un periodisme de pau que posi els drets humans al centre del debat i no els interessos geopolítics o que alimenti l’escalada bèl·lica.

Encara avui, i malgrat la irrupció de nous actors, els mitjans de comunicació encara són una de les principals institucions de mediació entre les institucions polítiques i la ciutadania. La forma com informen, el llenguatge que empren, les fonts que citen, les opinions que publiquen, els seus posicionaments editorials, els esdeveniments que cobreixen i quan ho fan, a més dels marcs mentals i relats que generen, són determinants a l'hora de crear un clima social en favor d'unes polítiques o unes altres.

Aquest informe analitza el tractament periodístic de 64 notícies informatives i d'opinió relacionades amb el debat sobre la remilitarització europea publicades en set mitjans de comunicació amb presència a Catalunya en diferents lapses de temps entre el 28 de febrer –dia del discurs de Von der Leyen– i l'11 de juliol, quan finalitza la cimera anual de l'OTAN a Washington. L'objectiu és monitorar la cobertura mediàtica d'aquests temes, identificar-ne les pràctiques periodístiques en aquestes cobertures i elaborar un conjunt de recomanacions sobre com apostar per un periodisme de pau.

**LA FORMA COM
INFORMEN ELS MITJANS,
EL LLENGUATGE QUE
EMPREN, LES FONTS
QUE CITEN O ELS
ESDEVENIMENTS QUE
COBREIXEN, SÓN
DETERMINANTS A L'HORA
DE CREAR UN CLIMA
SOCIAL EN FAVOR D'UNES
POLÍTIQUES O UNES
ALTRES**

2. Contra la neutralitat. Per un periodisme de pau

“Un cop començada la guerra, és una catàstrofe per a tothom”, escrivia Pablo Aguiar, un dels tècnics de l’Institut Català Internacional per la Pau (ICIP) [en un article](#) poc després de l’inici de la invasió russa d’Ucraïna. Una reflexió que posa l’accent en una de les principals premisses del periodisme de pau, que és en gran manera preventiu. Quan és més important el periodisme de pau és *abans* que comenci la guerra. Un cop ha començat, en certa forma i encara que continuï sent necessari, ja ha fet tard.

Aquest informe, per tant, no analitza la cobertura de la guerra d’Ucraïna que, lamentablement, no s’ha evitat, sinó en la pròxima i molt més devastadora guerra que podria enfrontar el bloc europeu-occidental amb Rússia i els seus aliats que, qui sap, si podria incloure la Xina. Una guerra que podria ser la definitiva, tenint en compte la quantitat d’armament nuclear que emmagatzemen i que no hauríem de descartar tan despreocupadament, com a mínim si hem de fer cas del *Butlletí de Científics Atòmics*, que el 2023 va posar el seu famós Rellotge de l’Apocalipsi a només 90 segons de la destrucció del planeta. Va ser la primera vegada, des de la seva creació el 1947, que aquest instrument simbòlic marca la fi tan a prop. I, en bona manera, l’avançament va deure’s a l’inici d’aquesta guerra i a les tensions geopolítiques que hi portava associades.

Segons les tesis del periodisme de pau, ara és el moment de començar a treballar informativament en favor d’una política de distensió, desarmament i desmilitarització, perquè el camí contrari ens porta inexorablement a la guerra. La història ens recorda com les escalades bèl·liques i les carreres armamentístiques mai provoquen dissuasió i control, sinó tot el contrari.

Per això, en aquest informe s’analitza quina cobertura estan fent els mit-

**SEGONS LES TESIS DEL
PERIODISME DE PAU,
ARA ÉS EL MOMENT
DE COMENÇAR
A TREBALLAR
INFORMATIVAMENT EN
FAVOR D'UNA POLÍTICA
DE DISTENSIÓ,
DESARMAMENT I
DESMILITARITZACIÓ**

jans del debat europeu sobre la remilitarització i el rearmament del continent, ja sigui sota el paraigua de la UE o de l'OTAN. Es procura veure quin és el posicionament dels mitjans i quins arguments s'empren, quin llenguatge es prefereix i també quines alternatives o opcions diferents es bandegen i se silencien. I es fa seguint les pautes que, ja fa gairebé 30 anys, van mostrar Noam Chomsky i Ignacio Ramonet en el famós *Cómo nos venden la moto*.

Com explicava Xavier Giró –de qui hem manllevat el títol d'aquest apartat– en una entrevista a *El Temps*, “no només estem aquí per explicar el món. Hi som per fer-lo millor”. I aquesta és una de les principals premisses del periodisme de pau. Si en els pròxims anys acaba esclatant aquesta nova guerra que els apologistes de la militarització i el bel·licisme intenten convertir en una profecia autocomplerta, haurem tornat a fer tard.

3. Metodologia i objectius

L'objectiu d'aquest informe és analitzar el debat sobre la remilitarització d'Europa i l'escalada armamentística als mitjans de comunicació per tal de detectar possibles biaixos argumentals en favor d'una de les opcions possibles en aquest debat, així com provar si hi ha un posicionament dels mitjans informatius.

A més, es presenten una sèrie de recomanacions periodístiques per tal de promoure un periodisme de pau.

Metodològicament, la investigació s'estructura en dos blocs:

ANÀLISI DE LES NOTÍCIES. S'examinen 63 peces –tant d'informació com d'opinió– de set dels principals mitjans de comunicació amb presència a Catalunya en les seves edicions digitals publicades en diferents períodes, entre març i juliol del 2024, que s'han considerat clau en el debat sobre la remilitarització europea. Podeu consultar tant l'operacionalització de l'anàlisi com l'elaboració en si del buidatge de cada peça i les dades resultants en aquest [enllaç](#).

RECOMANACIONS. A partir dels resultats de l'anàlisi de les peces, es fan entrevistes semiestructurades a quatre persones expertes en el camp del periodisme de pau i l'activisme antimilitarista i, fruit d'això, s'elabora un manual de recomanacions per cobrir aquest tipus d'informacions.

4. Cos d'anàlisi

MITJANS ANALITZATS

En aquest informe s'analitzen set dels principals mitjans amb presència a Catalunya en les seves edicions digitals.

[Ara](#)

[Catalana de Mitjans Audiovisuals \(CCMA\)](#)

[elDiario.es](#)

[El Mundo](#)

[El Periódico](#)

[El País](#)

[La Vanguardia](#)

La selecció de mitjans s'ha fet tenint en compte els que tenen més impacte a Catalunya segons criteris d'audiència digital, i alhora considerant la diversitat i la pluralitat. Així, s'han analitzat quatre mitjans d'àmbit català (un dels quals, públic) i tres d'àmbit estatal.

PERÍODE

S'han escollit quatre períodes que s'han considerat clau en el debat sobre la remilitarització europea:

- Les dues setmanes posteriors al discurs de Von der Leyen (28/2)
- Les dues setmanes posteriors a l'entrevista a Margarita Robles a *La Vanguardia* (17/3-31/3)
- La campanya electoral de les eleccions europees (26/5-9/6)
- L'entorn de la cimera de l'OTAN a Washington (8-11 de juliol)

PARAULES CLAU I CLIPPING

La tria de paraules clau ha suposat una dificultat rellevant en aquest informe, ja que es volia evitar que quedés contaminat per la cobertura estricta de la guerra d'Ucraïna i centrar-nos exclusivament en el debat sobre la política militar europea, tant si partia des de la Unió Europea com des de l'OTAN.

Tenint en compte això, les paraules clau utilitzades per la selecció de les peces informatives que s'analitzen són:

despesa militar; pressupost defensa; servei militar; amenaça russa; cimera OTAN

A partir dels criteris esmentats, l'extracció de peces informatives i construcció del corpus d'anàlisi es du a terme a través de l'empresa externa MyNews.

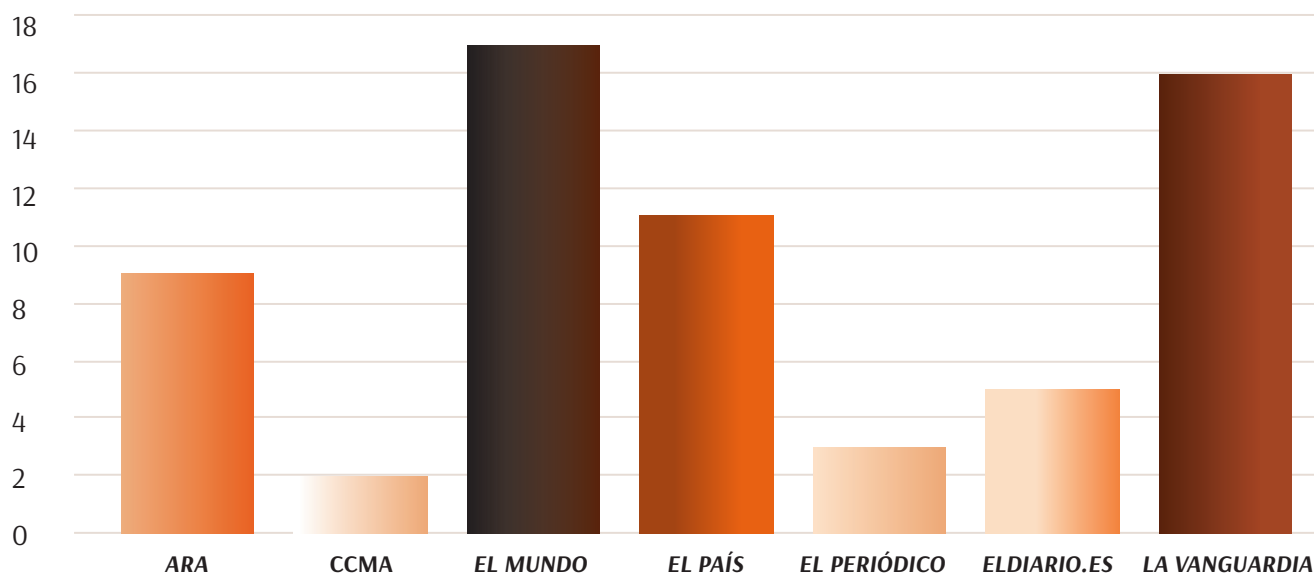
5. Anàlisi quantitativa

PECES PER MITJANS

En total, s'han analitzat 63 articles de set mitjans diferents:

- Ara: 9
- Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA): 2
- *elDiario.es*: 5
- *El Mundo*: 17
- *El Periódico*: 3
- *El País*: 11
- *La Vanguardia*: 16

Gràfic 1 Nombre de peces analitzades per mitjans

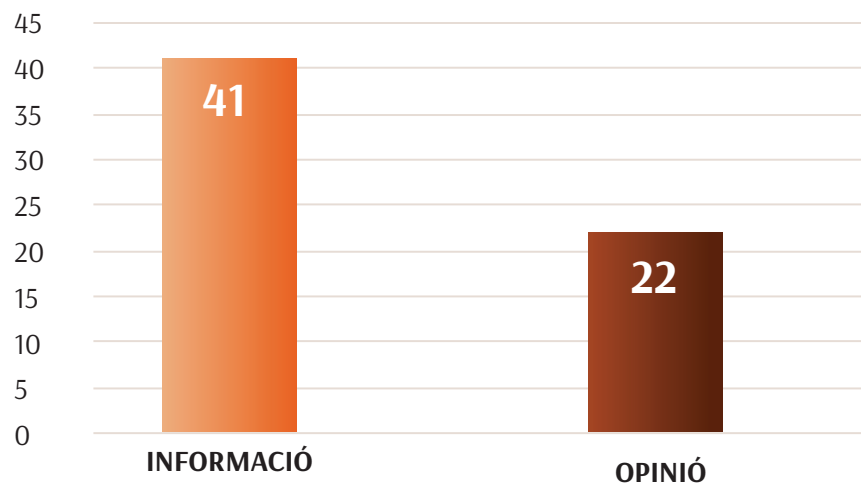
PECES INFORMATIVES I D'OPINIÓ

En total s'han analitzat 41 peces informatives i 22 articles d'opinió.

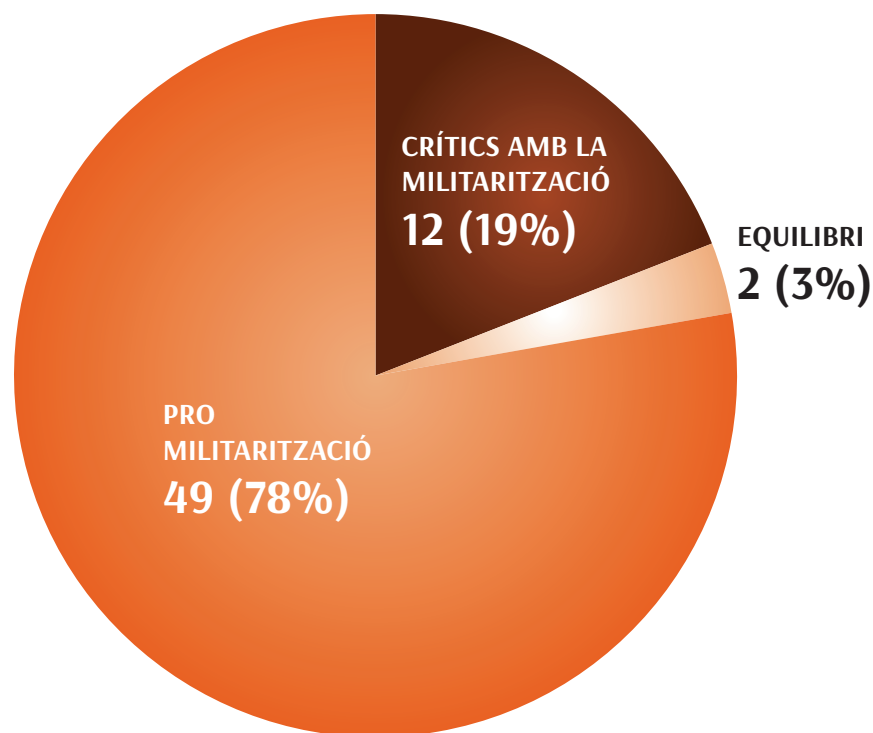
POSICIONAMENT

De les 63 peces, 49 (78%) tenen un posicionament favorable a les polítiques de militarització, 12 (9%) són crítiques amb aquestes polítiques i dues (3%) estan més equilibrades.

Gràfic 2 Nombre de peces analitzades per tipus d'article

Gràfic 3 Posicionament a les polítiques de militarització

6. Variables d'anàlisi

Per analitzar els articles seleccionats hem fet servir quatre variables diferents: el llenguatge emprat, les fonts escollides, la no-existència d'opcions alternatives i la presentació d'hipòtesis com a fets futurs inqüestionables.

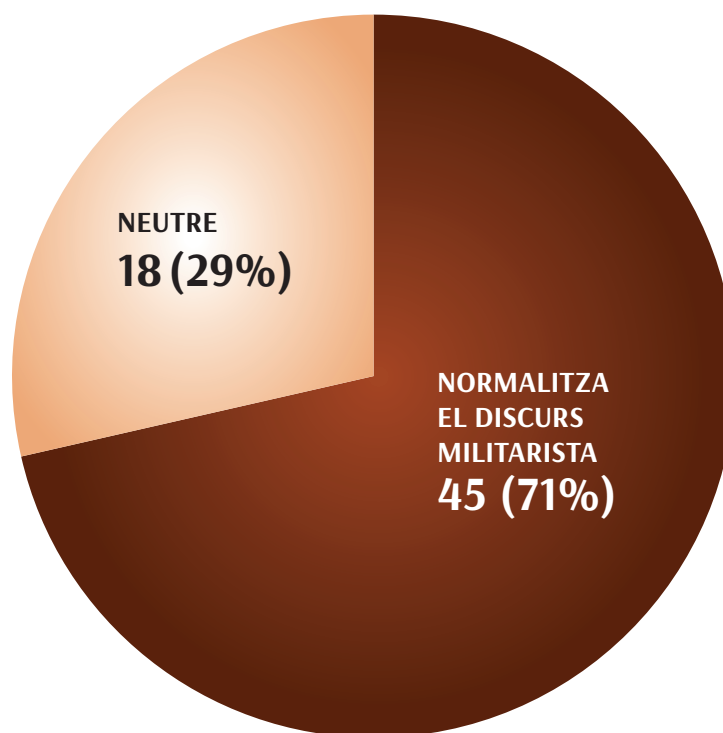
6.1. LLENGUATGE

La tria d'un determinat lèxic mai és neutral i esdevé un element de màxima importància a l'hora de construir el marc mental on encabir un relat. En aquest cas concret, a més, la situació generada per la invasió d'Ucraïna i l'alineament dels governs europeus i bona part de les seves societats –incloent-hi els mitjans de comunicació– amb la “causa ucraïnesa” ha pressionat en favor d'un “periodisme de combat” on no n'hi ha prou amb informar dels fets a Ucraïna, sinó que és imprescindible prendre partit i deixar clar que s'ha pres aquest partit. El 71% dels articles (un total de 45) analitzats empenen un llenguatge que normalitza aquest discurs militarista, mentre que en els altres 18 (29%) el llenguatge és més neutre.

Malgrat que el motiu d'estudi d'aquest informe no són les cròniques de la guerra, aquest conflicte condiona i contamina pràcticament tota la cobertura sobre els projectes de rearmament de la Unió Europea, que d'altra banda tampoc s'entendrien sense la justificació de la guerra.

Així, el llenguatge es converteix en una primera línia de front –per emprar la fraseologia militar que inunda els articles analitzats– a l'hora de posicionar el text en el panorama polític més enllà de les dades o informacions que porti, a més de ser també la forma més bàsica i directa d'aquest posicionament.

Gràfic 4 Nombre de peces per ús del llenguatge

Per exemple, si es descriu l'actual guerra d'Ucraïna com una “agressió imperialista de Rússia contra Ucraïna” resultarà obvi que es posiciona a favor de la segona. Si, en canvi, el text parlés “d'operació especial”, estaria assumint la narrativa del Govern rus de la història. En un moment en què la immensa majoria dels mitjans han pres partit –voluntàriament o forçadament per les circumstàncies–, l'exigència que aquesta presa de posició es noti en el lèxic es fa encara més forta.

El que detecta l'anàlisi del llenguatge, però, és que la gran majoria dels articles analitzats no només prenen posició contra la invasió russa, sinó que també ho fan contra qualsevol altra opció d'abordar el conflicte que no sigui purament militar. Així, expressions com el “xip pacifista”, “presumpte pacifisme”, “il·lusos”, “pacifisme ingenu” o “jugar a *mediador de pau*” –les cursives són originals de l'article– suposen directament un menysteniment i un descrèdit de qualsevol opció que no passi per l'escalada bèl·lica. Aquests casos són, però, els més extrems, i es troben sobretot, encara que no exclusivament, en articles d'opinió o editorials, on els autors prenen partit de forma directa.

En les peces purament informatives, però, la tria d'un llenguatge que fa prevaldre la normalització de les solucions militaristes serveix per blindar un marc favorable a l'esforç de guerra. L'ús constant de lèxic com "defensa", "seguretat" o "inversió" en lloc de "bèl·lic", "militar" o "despesa" no pot ser de cap manera casual, i queda encara més palès pel fet que quan es parla del bàndol rus, les expressions canvien radicalment i sempre s'hi refereixen com "esforç de guerra", "imperialisme" o "amenança".

Segurament, els casos més sagnants de l'ús d'aquest llenguatge asèptic i que amaga les conseqüències de l'activitat militar —guerra, destrucció, morts, mutilacions, desplaçament forçat, violència sexual, trencament de projectes vitals, etc.— és en les peces de la secció d'economia, on s'informa dels comptes de resultats de la indústria armamentística —en general evitant aquesta expressió— com si es tractés d'una activitat econòmica més. Expressions com "el conflicte d'Ucraïna ha generat impacte directe [en els beneficis d'aquestes empreses] atès l'increment en la demanda", que "les empreses espanyoles puguin respondre a la demanda", la "sortida" dels seus "productes" o que es troben "expectants" pels "paquets d'ajuda", amaguen sota un llenguatge pretesament neutre que aquests productes i aquests beneficis són responsables de desenes de milers de morts, patiment i destrucció.

6.2. FONTS

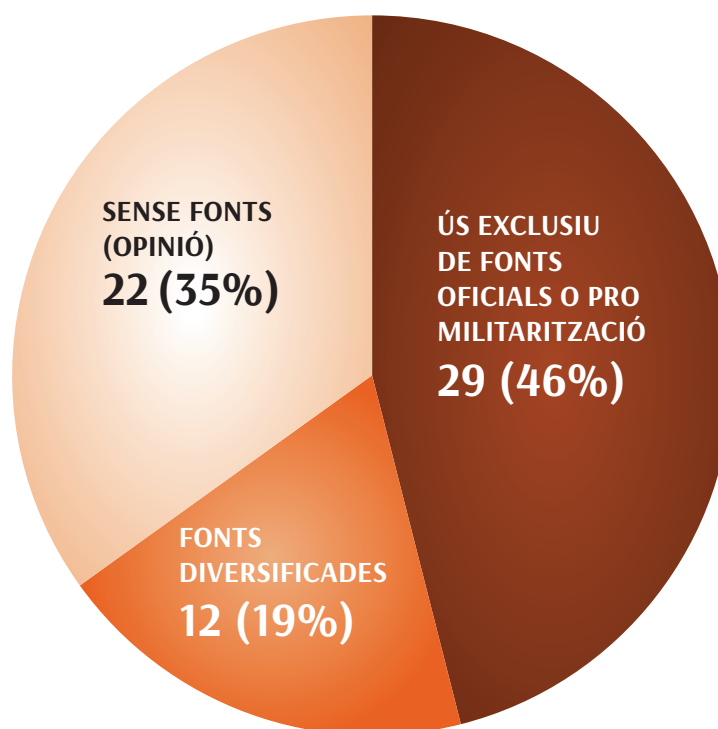
Hi ha 22 articles que no tenen fonts, ja que corresponen a les peces d'opinió. Dels 41 articles informatius, en 29 (46%) se citen exclusivament fonts oficials governamentals o altres actors que també tenen discursos o interessos a favor de la militarització. Només en 12 articles (19%) se citen altres fonts més diverses i amb opinions més crítiques amb aquestes polítiques.

La tria de fonts és l'altre element més fàcilment objectivable a l'hora d'analitzar les intencionalitats d'un article, encara quan l'editor intenti amagar-se darrere d'un llenguatge més neutre o dades més objectives. Encara que la majoria d'afirmacions o termes més parcials i subjectius provinguin de cites entre cometes i, per tant, no puguin ser atribuïdes al periodista ni al mitjà, sinó que suposen la translació literal d'una font externa i, en principi, autoritzada i interessant.

El problema, evidentment, comença quan es comprova que dels 41 articles d'informació analitzats, en 31—un 76% del total— les úniques fonts emprades són governamentals o d'experts partidaris del rearmament i la confrontació, incloent-hi representants d'empreses armamentístiques. En

**DELS 41 ARTICLES
D'INFORMACIÓ
ANALITZATS, EN 31
LES ÚNIQUES FONTS
EMPRADES SÓN
GOVERNAMENTALS O
D'EXPERTS PARTIDARIS
DEL REARMAMENT I
LA CONFRONTACIÓ,
INCLOENT-HI
REPRESENTANTS
D'EMPRESES
ARMAMENTÍSTIQUES**

Gràfic 5 Tria de fonts

els deu articles en què se citen fonts alternatives, la meitat –cinc– es tracta de polítics de partits d'esquerres de l'Estat crítics amb l'enviament d'armes o amb el fet de mantenir l'escalada bèl·lica, com candidats o diputats d'ERC, Podemos o Bildu, la majoria en entrevistes fetes durant la campanya de les eleccions europees. El SIPRI (Institut Internacional d'Estudis per a la Pau d'Estocolm), una de les organitzacions més qualificades a escala internacional en l'estudi de la despesa militar i el tràfic d'armes, sols és citat en tres articles, tots ells de l'Ara.

L'única excepció ressenyable es troba en les dues peces informatives que exploren el debat sobre una possible reinstauració del servei militar obligatori a l'Estat espanyol, en què l'ús de fonts és equilibrat. Podríem afirmar, encara que la mostra és sorprenentment petita, que és l'única subtemàtica de l'informe on els posicionaments –també es repeteix a les pàgines d'opinió– no són aclaparadorament parcials en favor d'un posicionament concret, sinó que és possible observar cert debat als mitjans de comunicació. Una situació, probablement, obligada per la realitat social, en què el retorn de la mili és rebutjat de forma absolutament massiva, segons reconeix Félix Arteaga, investigador principal de Seguretat del Real

Instituto Elcano en un reportatge d'*El Mundo*. El mateix Govern espanyol ha tancat la porta a aquesta possibilitat de forma contundent i només la defensa obertament Vox.

La situació, però, no es repeteix quan s'informa de la reintroducció del servei militar a altres països europeus com Dinamarca o Alemanya, on no sembla que hi hagi hagut cap tipus d'oposició o crítica, segons la lectura dels articles analitzats. Aquesta suposada unanimitat en aquestes societats servirà —en articles d'opinió o, més veladament en les mateixes peces informatives— per desqualificar el fet que la mesura no s'estengui també a l'Estat espanyol.

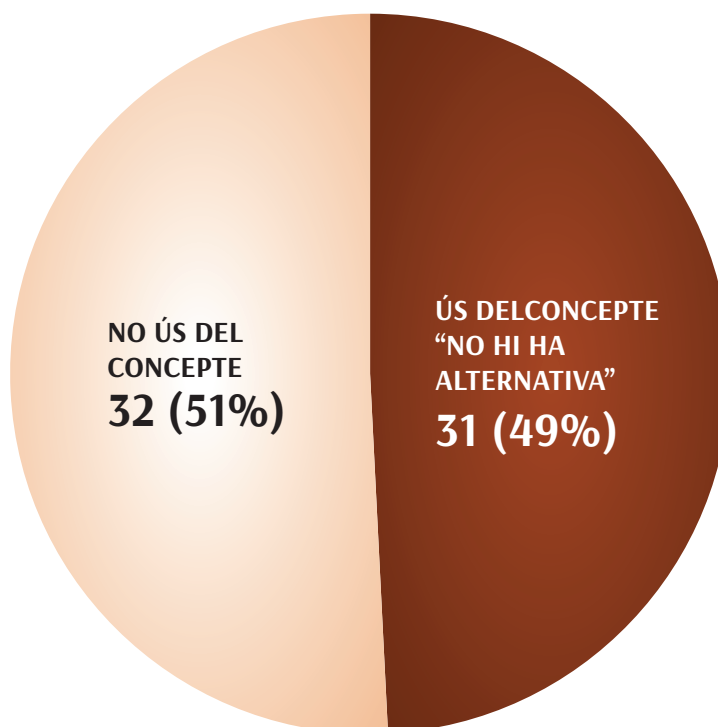
6.3. LA NO-EXISTÈNCIA D'OPCIÓNS ALTERNATIVES

“There Is No Alternative” [No hi ha alternativa] va ser un dels lemes preferits per l'exprimera ministra britànica Margaret Thatcher per implementar el seu programa de profundes reformes neoliberals i de desmantellament de l'estat del benestar a la dècada del 1980. Segons aquesta lògica, les decisions polítiques que prenia no responien a un programa polític o a una resposta ideològica, sinó que eren simplement qüestió de “sentit comú” i eren l'única opció possible per evitar mals molt majors. El “There Is No Alternative” va fer-se tan comú i emprat que va arribar a conèixer-se per les seves sigles: TINA. Des de llavors, polítics de tot el món l'han fet servir per tal de justificar les seves decisions, que deixarien de ser una opció possible per ser, senzillament “l'única” opció possible.

En l'anàlisi de les peces periodístiques recollides s'hi han inclòs aquelles en què les decisions encaminades a escalar l'actual tendència militarista —enviar armes a Ucraïna, incrementar la despesa militar, reintroduir el servei militar, etc.— es presentaven com una evolució lògica i inqüestionable, pràcticament “natural”, ja que, com que “No hi ha alternativa”, és impossible ni tan sols somiar una decisió diferent. En 31 articles (49%) es fa un ús del concepte “No hi ha alternativa” per defensar les polítiques militaristes, mentre que en 32 (51%) no apareix el concepte.

Aquesta variable podria no semblar tan objectivable com les dues anteriors, i és cert que hi ha diferents graus en el tancament d'aquestes opcions alternatives, que van des de silenciar i obviar les veus que puguin oferir discursos diferents —tria de fonts— fins a l'ús de termes i expressions com “ineludible”, “assumir” [la realitat, les altres opcions no són realistes] o la molt més explícita “quina altra alternativa existeix si l'enemic no escolta raons i segueix avançant”, i que estarien estretament vinculades a la variable de l'ús del llenguatge.

Gràfic 6 Ús del concepte “No hi ha alternativa”

En altres casos, els autors –sobretot en les peces d’opinió– anirien més enllà, presentant les alternatives com “il·luses”, “impossibles” o fins i tot “perilloses” i “sospitoses” d’afavorir l’enemic, un discurs, aquest darrer, que implica una criminalització del pacifisme per definir-lo com un cavall de Troia que serviria als interessos de Putin en lloc de ser una opció política legítima. Una gradació que es pot exemplificar amb les següents cites: “Hi ha una qüestió que els ciutadans europeus hem d’assumir: la guerra no és cosa del passat”; “Europa no pot viure eternament en la complaença de ser el racó més exquisit del món” i “No s’hi val a situar-se contra el rearmament i així contribuir que Putin guanyi la guerra”.

La darrera fórmula per reforçar aquesta idea d’inexistència d’opcions alternatives a la purament militar és el relat moral. Aquesta guerra –la d’Ucraïna– seria una “guerra bona”, a l’estil de la Segona Guerra Mundial –de fet, Putin és comparat constantment amb Hitler–, i els països europeus en general, i l’Estat espanyol en particular, han d’implicar-s’hi perquè és “el que cal fer” des d’un punt de vista ètic.

Aquest relat es veu reforçat amb expressions com “l’imperialisme del règim de Vladímir Putin” –que encara que puguin ser encertades, mai s’utilitzen

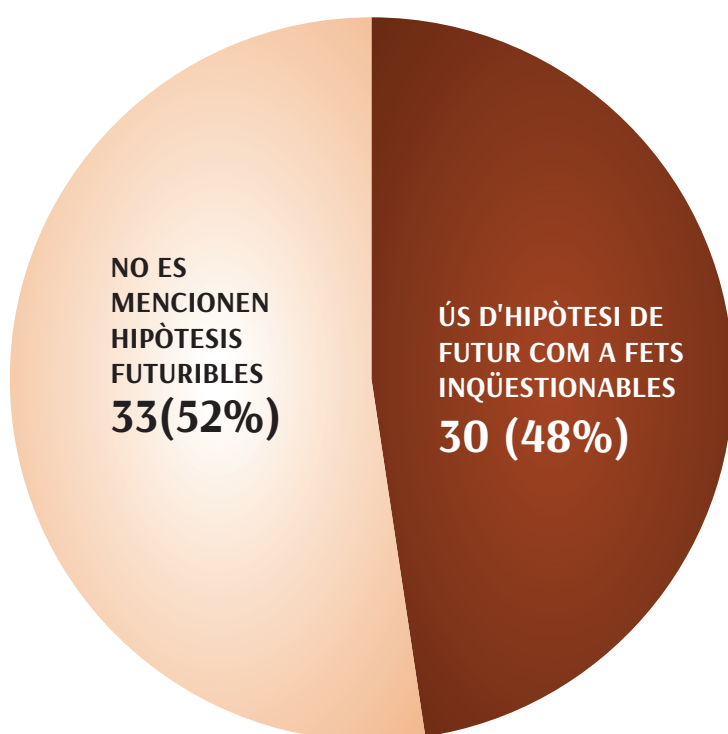
per referir-se a l'OTAN— o la “dictadura expansiva, autocràtica i aventurista” de Rússia. Un relat en què la història va començar el 24 de febrer del 2022, amb l'actual invasió russa d'Ucraïna, sense que el context o els fets previs —conflicte del Donbàs, expansió de l'OTAN cap a l'est, etc.— hagin succeït mai. Fets que, encara que no hagin de justificar l'agressió russa, sí que serveixen per fer entendre a la ciutadania els motius de totes les parts i la complexitat del conflicte —objectiu fonamental del periodisme—, però que molesten en aquest “relat moral” i, per tant, són obviats de forma sistemàtica.

6.4. HIPÒTESIS

En 30 articles (48%) es plantegen hipòtesis de futur com a realitats inevitables, mentre que en 33 (52%) aquestes no hi apareixen.

Relacionada amb els darrers punts hi ha la quarta variable analitzada en l'informe: la presentació d'hipòtesis d'un futur terrible com una realitat inexorable que serà ineludible si no es guanya la guerra —i per tant, es continua alimentant l'actual escalada.

Gràfic 7 Plantejament d'hipòtesis de futur com a realitats inevitables

La hipòtesi central que es presenta de forma continuada com un fet indiscutible és que “si Ucraïna perd la guerra, Vladimir Putin continuarà la seva escalada en països del seu entorn” –cita literal extreta d’un article– i, de forma més concreta, “una ofensiva russa en sòl comunitari”, ja que “més de la meitat dels líders europeus ‘estan convençuts que Putin no s’aturarà a Ucraïna’”, i fins i tot se li posa data: “Putin estarà ‘en condicions d’atacar’ un Estat de l’Aliança el 2029”. Així doncs, com que “l’enemic no escolta raons i segueix avançant”, cal “dissuadir Putin de nous propòsits agressius”, amb l’única forma aparentment possible: el rearmament i la militarització. “Els drets i llibertats, la prosperitat i el benestar dels que gaudim estan amenaçats i, per tant, han de ser defensats”. Malgrat que és una pràctica molt poc periodística, un 48% dels articles mencionen aquestes hipòtesis com a veritat empíriques, sigui fent acríticament de corretja de transmissió de fonts que ho afirmen, o bé sent el mateix autor de l’article qui ho declara.

Naturalment hi ha moltes raons per dubtar d’un atac rus a un país de la Unió Europea i l’OTAN, i més tenint en compte les dificultats que té el país per derrotar Ucraïna en solitari. Però acceptant que la hipòtesi existeix i que no es pot preveure el futur, com a mínim caldria deixar clar que aquesta no deixa de ser una opció possible dins de moltes altres.

Perquè s’entengui, s’està cominant a dedicar uns recursos immensos en “prevenció” d’una guerra que no és gens segur que es produeixi, mentre una realitat reconeguda i consensuada com és l’emergència climàtica i que també tindrà devastadores conseqüències (en el present i el futur) no mereix el mateix nivell d’inversions i esforços. També caldria fer-se la pregunta de si l’actual escalada bèl·lica impulsada per l’OTAN i la UE no estan provocant allò que asseguren voler evitar, convertint-se, per tant, aquesta hipotètica “agressió russa” en una profecia autocomplerta.

7. Marc mental

La repetició constant d'aquestes variables –recordem que dels 64 articles analitzats només 12 són obertament crítics amb la deriva militarista i 2 més es podrien considerar equilibrats– desemboca en la creació d'un marc mental en què la remilitarització i el rearmament són l'única opció possible.

Com s'ha explicat en l'anàlisi de les variables, aquesta gàbia ideològica està conformada per una sèrie "d'idees força" repetides de forma acrítica com un mantra, com el fet que "nosaltres" –països occidentals– som *els bons* que ens hem de *defensar* de "l'amenaça" dels *dolents* que ens volen atacar per uns motius que no acaben mai de quedar clars, més enllà de "l'expansionisme" i "l'imperialisme" rus. Una lògica que quedaria resumida en la cita "els drets i llibertats, la prosperitat i el benestar dels que gaudim estan amenaçats i, per tant, han de ser defensats".

En aquest marc, el pacifisme no només seria "il·lús" i "irreal" –encara que a vegades es pot reconèixer que és "benintencionat"–, sinó que pot arribar a ser "perillós" i "beneficiar l'enemic".

Per tant, sembla que l'única opció sensata seria incrementar els pressupostos militars, reimplantar els serveis militars obligatoris i fer créixer la indústria armamentística, una decisió que, segons aquest marc, en cap cas implicaria una escalada bèl·lica i per tant un increment dels riscos de conflagració a gran escala, sinó que, al contrari, serien l'única garantia de dissuasió i manteniment de la pau. "El debat sobre si s'ha d'invertir en canons o en mantega ha perdut sentit després de la invasió russa d'Ucraïna", es pot llegir textualment.

L'excepció a aquesta defensa aferrissada de la remilitarització europea es troba en els articles que es refereixen a una possible reintroducció del

**LA DEFENSA DE LA
REMILITARITZACIÓ
ES BASA EN DUES
AFIRMACIONS, QUE
RESULTEN, COM A
MÍNIM, DUBTOSES:
QUE ELS PAÏSOS
EUROPEUS ES TROBEN
MAL DEFENSATS I QUE
ELS SEUS EXÈRCITS
SÓN INSUFICIENTS, I
QUE LA UE I L'OTAN
SÓN PER NATURALESA
“INSTRUMENTS DE PAU”**

servei militar obligatori a l'Estat espanyol. Si bé els mitjans en general valoren bé la reintroducció a Dinamarca, el manteniment a Suècia, Finlàndia i els països bàltics o el debat sobre un retorn a Alemanya, quan és l'hora de tocar el tema a l'Estat espanyol aquest suport vacil·la molt més. De fet, és en l'únic punt en què les columnes d'opinió recollides són sobretot contràries a aquesta mesura. Els articles més informatius són més equilibrats i són els que inclouen més varietat de fonts. Una explicació possible seria que l'enorme impopularitat de la mesura i la forma vergonyosa en què va suspendre's la mili —molt desprestigiada i després d'una intensa campanya de desobediència civil— obliga qualsevol actor, incloent-hi mitjans de comunicació, a ser especialment cauts i realistes en aquest punt. Una cosa és defensar l'increment de la despesa militar, que pot ser impopular però amb conseqüències més abstractes, i l'altra és defensar obertament el retorn de l'odiosa mili, que ha deixat un record encara nítid en diverses generacions.

La defensa de la remilitarització es basa també en dues altres afirmacions, repetides de forma constant, i que resulten, com a mínim, dubtoses. La primera és que els països europeus es troben mal defensats i que els seus exèrcits són insuficients i que depenen dels EUA per a la seva seguretat. La segona, que la Unió Europea i l'OTAN són per naturalesa “instruments de pau”, l'única finalitat dels quals és “defensar-se”.

En el primer cas, les forces armades dels diferents estats es descriuen —en les diferents peces que hi fan referència— amb expressions com “depauperats”, amb “dèficits” i que “cal posar al dia” amb “inversions” de desenes de milers de milions d'euros i mobilitzacions massives de joves. “França té l'únic arsenal nuclear de la Unió Europea, només deu dels 27 membres del club tenen el servei militar obligatori i *falten* 56.000 milions d'euros per cobrir el pressupost de defensa”, es llegeix en una tribuna d'opinió.

La pedra angular d'aquesta argumentació és la pressió política —i en la qual els mitjans de comunicació fan de corretja de transmissió— per tal que els pressupostos militars arribin al 2% del PIB. En cap moment s'expliquen els motius d'aquesta xifra concreta i per què és tan important arribar-hi, més enllà que és un compromís adquirit en el marc de l'OTAN i que alguns estats —entre ells l'espanyol, fet que es recorda de forma repetitiva— no estan complint.

En tot cas, la sensació que queda és que sense aquests diners, la Unió Europea es troba indefensa i sense capacitat militar, una afirmació que, de nou, les xifres no semblen avalar. El 2023, l'OTAN representava el 55% de la despesa militar mundial, i sols els països europeus que en són membres van gastar 375.000 milions de dòlars en defensa, segons el SIPRI. Una xifra només superada per la dels EUA, amb 916.000 milions. La des-

pesa militar russa es trobaria, malgrat el seu ingent esforç de guerra, en 109.000 milions, per sota del terç de la Unió Europea. I és que la xifra del percentatge del PIB amaga una trampa en si mateixa: els països de la Unió Europea tenen en general PIB força elevats, cosa que fa créixer la despesa real quan es tradueix en milions d'euros constants i no en percentatge.

Pensar que l'exèrcit rus està molt més ben armat i preparat que els europeus és una afirmació discutible —com a mínim en la part pressupostària— i que necessitaria una anàlisi més profunda i detallada que la simple repetició de la frase per tal de convertir-la en “veritat”.

Una situació similar succeeix amb la reclamació d'una “indústria de defensa europea”, deixant entendre que Europa no tingui capacitat de producció armamentística pròpia. De nou, les dades recollides pel SIPRI recorden que cinc dels deu principals exportadors d'armes del món entre el 2017 i el 2022 són europeus —quatre de la UE—, i que en conjunt representen el 23,7 del volum total del comerç d'armes.

Naturalment, aquestes xifres queden lluny del domini d'aquest mercat per part dels EUA —38,6%—, però sí que superen àmpliament a Rússia —18,6%— i la Xina —4,6%—. Per tant, quan es parla de capacitat militar potser caldria preguntar en comparació amb qui.

Tampoc té cap sentit vincular una suposada voluntat “d'autonomia estratègica europea” a una xifra concreta del PIB destinat a finalitats militars sense entrar en el debat del paper de l'OTAN i la submissió de les polítiques europees als interessos dels EUA, entre d'altres.

Pel que fa a la segona afirmació, és a dir, que la Unió Europea i l'OTAN són per naturalesa “instruments de pau”, l'única finalitat dels quals és “defensar-se”, la base argumental es podria resumir en la polèmica cita de l'Alt Representant de la Unió Europea per als Assumptes Exteriors, Josep Borrell, que la tardor de 2022 va dir, amb motiu de l'inici de curs de l'Acadèmia Diplomàtica Europea de Brussel·les: “Europa és un jardí i la major part de la resta del món és una jungla, i la jungla podria envair el jardí. Els jardineros han de cuidar-lo, però no protegiran el jardí construint murs. Un petit i bonic jardí envoltat d'alts murs per evitar que hi entri la jungla no serà una solució. Perquè la jungla té una gran capacitat de creixement i el mur mai serà prou alt per protegir el jardí”.

Aquestes afirmacions, que en el seu moment van ser força comentades, resumirien perfectament el marc mental establert pels mitjans en les peces analitzades. Europa —un terme que podria ampliar-se als EUA i a altres països aliats— seria una illa de llibertat, prosperitat i benestar amenaçada, en el cas que ens ocupa, bàsicament per Putin. Una prosperitat,

**NO NOMÉS NO HI HA
ANALOGIES AMB LES
CONSTANTS GUERRES I
AVENTURES COLONIALS,
SINÓ QUE TAMPOC N'HI
HA AMB LA PRIMERA
GUERRA MUNDIAL, UN
CONFLICTE AMB MOLTES
MÉS SIMILITUDS AMB
L'ACTUAL I EN QUÈ EL
RELAT MORAL NO ÉS TAN
FÀCIL D'UTILITZAR**

llibertat i benestar que són possibles gràcies a l'extens període de pau que ha viscut Europa “des de la Segona Guerra Mundial”. I també cal tenir en compte que aquest relat també fa que s'estengui un marc mental que sovint obvia les violències que també pateix part de la societat dins d'aquests països, com la violència racista a les fronteres o el racisme i el masclisme institucional.

En alguns –pocs– casos, encara els articulistes esmenten el “parèntesi” de les guerres dels Balcans a la dècada del 1990, però en cap cas es fa cap referència a les guerres fora d'Europa amb participació europea des del 1945.

De fet, en un cas fins i tot s'afirma que “amb els països de fora del bloc comunitari [amb referència a la UE] també es va optar per renunciar a fer la guerra i propiciar la pau arreu amb el conegut com a poder tou”. Un discurs que oblida les guerres colonials a Indonèsia, Algèria, el Iemen, Indonèsia, Angola, Moçambic o Kenya, la invasió del canal de Suez del 1956, la participació en les guerres de Corea o Vietnam o els casos més recents de l'Iraq, l'Afganistan o Líbia, o el desplegament de militars europeus en escenaris com el Sahel o les aigües de Somàlia. I això sense comptar el suport a règims supremacistes com l'*apartheid* sud-africà, la promoció de cops d'estat o conflictes interns com el nord-irlandès.

Només referint-nos estrictament als conflictes en què oficialment ha participat l'OTAN hauríem de comptar les dues guerres de l'Iraq (1991 i 2003), dos bombardeigs a Líbia (1988 i 2011), els bombardeigs a Sèrbia, les intervencions a Kosovo i Macedònia del Nord, la invasió de l'Afganistan o els programes de vigilància al Sahel, el Mediterrani o les aigües de Somàlia.

Amb aquest historial, sembla un despropòsit presentar Europa o la Unió Europea –i encara menys l'OTAN, organització que Alberto Núñez Feijóo defensa en un article amb el títol “75 anys de pau”, una recuperació de l'antic lema franquista que potser explicaria massa perfectament el seu concepte de pau– com una espècie de “paradis pacifista indefens”. Citant de nou Borrell, la UE seria una institució que encara “ha d'aprendre a parlar el llenguatge del poder”, una autopercepció totalment desconectada de la realitat. Caldria reconèixer almenys que són moltes més les incursions europees fora del seu territori que a l'inrevés i que, si el món és una “jungla”, els “jardiners europeus” tenen alguna responsabilitat en l'expansió del salvatgisme.

Aquest relat ve acompanyat per una constant comparació de l'actual situació amb la Segona Guerra Mundial, on Putin faria el paper de Hitler i Ucraïna el de Txecoslovàquia. Si s'hagués aturat Hitler, a Txecoslovàquia no hi hauria hagut ni Segona Guerra Mundial ni forns crematoris, repetei-

xen diferents analistes i columnistes en una ficció històrica molt problemàtica. En canvi, però, no només no hi ha analogies amb les constants guerres i aventures colonials, sinó que tampoc n'hi ha amb la Primera Guerra Mundial, un conflicte amb moltes més similituds amb l'actual i en què el relat moral no és tan senzill ni fàcil d'utilitzar.

8. Silencis

El relat bel·licista dels mitjans de comunicació no es podria sostenir sense uns quants silencis o temes incòmodes que mai són mencionats en els articles, tant informatius com d'opinió. Alguns ja s'han comentat, com les guerres colonials europees i les intervencions militars arreu del món, la Primera Guerra Mundial o el context dels anys previs a Ucraïna i el conjunt de l'est d'Europa els anys previs a la invasió russa del 2022, com el conflicte del Donbàs o l'expansió de l'OTAN cap a "l'esfera d'influència russa", i que podria suposar una prova en si mateix del fet que les escalades bèl·liques, més que contenció, provoquen guerres.

Però com a mínim hi ha dos silencis importants més que caldria esmentar, perquè si aquests elements s'introduïssin al debat seria molt complicat mantenir el relat actual.

El primer és un episodi destapat per la revista estatunidenca *Foreign Affairs* el 16 d'abril del 2024, en el qual explicava que va haver-hi un intent molt avançat de posar fi a la guerra per la via diplomàtica ja al mateix febrer del 2022. Un intent que, sempre segons aquesta investigació, hauria estat sabotejat pels EUA, que van negar-se a oferir les garanties que se li demanaven per fer-lo possible. Un possible acord de pau que no només hauria evitat la mort de desenes de milers de persones, sinó que desmunta per si sol l'argument que qualsevol negociació amb Putin és "impossible". Malgrat que aquesta investigació va fer-se pública durant el temps de l'anàlisi, a penes ha tingut repercussió i, en tot cas, no ha tingut impacte en les notícies i anàlisis sobre els perills bèl·lics, atès que no s'hi ha detectat cap referència en cap de les peces analitzades.

El segon silenci és el gran elefant a l'habitació del discurs moralista de "defensar les nacions petites de les agressions imperialistes" que, com hem

vist, amara les informacions sobre “ineludible” rearmament europeu. Des del 7 d’octubre del 2023, Israel està perpetrant un genocidi –terme empleat pel Tribunal Internacional de Justícia– als territoris de Palestina que ocupa il·legalment dels de 1967. En aquest cas, tot l’argumentari construït al voltant de la defensa d’Ucraïna: “expansió imperialista”, “crims de guerra”, “atacs a la població civil”, “ocupació de territoris”, “violació de la legislació internacional”, etc., són perfectament aplicables. De la mateixa manera, els arguments israelians s’assemblen poderosament als russos: “lluita contra el terrorisme”, “dret a l’autodefensa”, “alliberament del territori ancestral propi” o negació de la mateixa existència de la nació agredida.

La reacció de la Unió Europea, però, no només no ha estat equiparable en defensa al dret de Palestina de no ser envaïts ni la seva població civil massacrada, sinó que s’ha posat al costat de l’agressor amb mesures que han anat des del suport econòmic fins a armamentístic o diplomàtic. Malgrat convertir-se en un factor de primer ordre en l’increment de la tensió bèl·lica internacional i amb moltes més possibilitats d’extensió regional del conflicte que en el cas ucraïnès, en pràcticament tots els articles analitzats, la situació a Gaza és sistemàticament silenciada en les anàlisis i informacions sobre geopolítica i remilitarització.

Finalment, i com a punt que cal tenir en compte encara que escapi a les capacitats d’aquest informe, caldria assenyalar la relació entre despesa militar i austeritat en polítiques de benestar.

La gran majoria dels mitjans analitzats –incloent-hi editorials o opinadors de capçalera– coincideixen en la necessitat d’incrementar les despeses militars. Paradoxalment, aquests mateixos mitjans –i en general aquests mateixos opinadors de capçalera– defensen en general polítiques de reducció d’impostos i retallades de la despesa pública.

Si més no, crida l’atenció la defensa de polítiques tan contradictòries –es podria dir que excloents– segons quina partida sigui, ja que en cap dels articles s’explica com es pensa finançar l’increment de la despesa militar si no és amb augmentos impositius i molt menys, on s’haurien d’aplicar aquests increments. Tantes referències a la Segona Guerra Mundial, però no hi ha ningú que recordi que els EUA van aplicar impostos sobre la renda del 94% en els trams que superaven el milió de dòlars, amb mesures similars per a la Gran Bretanya.

**LA GRAN MAJORIA DELS
MITJANS ANALITZATS
COINCIDEIXEN EN
LA NECESSITAT
D’INCREMENTAR LES
DESPESES MILITARS.
PARADOXALMENT, TAMBÉ
DEFENSEN EN GENERAL
POLÍTiques DE REDUCCIÓ
D’IMPOSTOS**

9. Conclusions

“No s’han d’exagerar els riscos d’una guerra, però sí que cal estar preparats per a afrontar-los”, assegurava la presidenta de la Comissió Europea, Ursula von der Leyen, davant del Parlament Europeu en un discurs que, entre altres coses, va motivar l’elaboració d’aquest informe.

Aquesta demanda de Von der Leyen era, en principi, als europarlamentaris i, en tot cas, als governs europeus, però sembla que els mitjans de comunicació van fer seva la petició. Naturalment, i com s’ha analitzat en aquest informe, hi ha matisos i no tots els mitjans són exactament iguals, però sí que és possible veure un patró en què la gran majoria de les empreses mediàtiques, incloent-hi les que tenen més influència per audiències i recursos, podríem dir que “han tancat files” amb Von der Leyen.

- **La “inevitabilitat” de la guerra.** A través de les notícies analitzades es pot veure com no només la gran majoria de les peces d’opinió analitzades són favorables a aquesta tesi de la “inevitabilitat” de la guerra –inevitable almenys si no s’entra en el camí de la remilitarització i la cursa armamentística–, sinó que aquest percentatge encara és més contundent en les informatives. En aquest cas, en un 80,5% dels articles analitzats aquesta opció es presenta gairebé com un fenomen natural inesquivable, una realitat empírica i evident que no deixa espai a un discurs crític de la mateixa manera que no pot tenir-se un discurs crític amb el fet que el sol surt cada matí per l’est.
- **La remilitarització com a única via possible.** No es tracta d’un debat polític –si és pertinent o no aquest esforç de remilitarització, amb quines finalitats, fins a quin punt, quines alternatives hi ha i quins riscos comporta–, sinó d’una decisió que ja s’ha pres –perquè recordem que és l’única possible– i que s’explica a una ciutadania que no té més remei que acceptar-la. Una “opció única” que es presenta tant en la tria del llenguatge com en l’ús exclusiu de fonts que reforcen aquest missatge, però també en la mateixa presentació de la remilitarització com a única via possible o la presentació d’hipòtesis que són com a mínim discutibles –i que anirien des d’un atac més o menys imminent de Rússia a un país de la UE fins a l’afirmació que les forces armades europees són insuficients–. Quatre mecanismes que quedarien reforçats amb el

silenciament d'una sèrie de qüestions que posarien en problemes la tesi del rearmament tal com és presentada.

- **Defugir el debat polític.** Aquest fet de defugir el debat polític –recordem que amb excepcions i matisos segons els mitjans analitzats– no és només una dimissió del que haurien de ser un dels principals rols dels mitjans de comunicació en una societat democràtica, sinó que també suposa una greu irresponsabilitat des del punt de vista del periodisme de pau.
- **Oblidar les víctimes de la guerra.** Tota aquesta línia argumental es recolza en l'oblit sistemàtic de les conseqüències d'aquestes futures guerres que promou –o com a mínim no combat– de forma irresponsable. Unes guerres que tenen un resultat de milers o potser centenars de milers, de morts, que afecten especialment les dones, la infància i les sexualitats dissidents, a més de la destrucció d'infraestructures bàsiques per a la vida, l'impacte sobre el medi ambient i el patrimoni històric i cultural.

Si el periodisme pot tenir una funció preventiva, seria imprescindible que els mitjans de comunicació assumissin una aposta per la desescalada bèl·lica, la desmilitarització i les vies pacífiques per a la resolució de conflictes –en lloc d'atjar l'actual clima bèl·lic– abans que sigui massa tard i l'inici d'una guerra converteixi totes aquestes amenaces en una profecia autocomplerta.

10. Recomanacions per un periodisme de pau

Però més enllà de l'anàlisi de la cobertura actual, seria possible imaginar un tractament informatiu que afavorís una cultura de la pau i no les polítiques de remilitarització? Com hauria de ser aquest tractament?

Per tal d'intentar donar-hi resposta, hem passat un qüestionari a diferents experts en periodisme de pau, tant periodistes com activistes, per tal d'elaborar algunes recomanacions als professionals i mitjans interessats a afavorir un periodisme de pau.

Els experts escollits són Xavier Giró, expert en periodisme de pau i que havia estat professor de periodisme de la UAB; Leila Nachawati, periodista, acadèmica i activista pels drets humans, i Toni Álvarez, activista antimilitarista i membre de la Coordinadora Tarragona Patrimoni per la Pau, actualment dissolta.

Tots tres han respost el qüestionari següent:

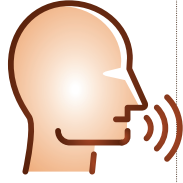
- Com s'hauria de cobrir des dels mitjans de comunicació l'actual debat sobre la remilitarització europea?
- Quin hauria de ser el seu paper en un debat social sincer i obert sobre les opcions per posar fi a la guerra Ucraïna i reduir tensions a l'est d'Europa?
- Com podrien els mitjans de comunicació afavorir la creació d'una cultura de pau i desescalar l'actual tensió bèl·lica?

A partir de les respostes de les persones expertes, hem elaborat aquest conjunt de recomanacions per a un periodisme de pau:

1 EL FOCUS

Posar el focus i el micròfon en els qui pateixen les guerres i no els qui les provoquen. Les guerres tenen conseqüències, i molt greus, sobre la població. En els conflictes bèl·lics actuals, la majoria de les morts corresponen a la població civil, especialment dones, infants i dissidències sexuals. Deixar clar que una guerra mai pot ser bona és el primer pas per oposar-se a una guerra.

2 SUBJECTE I OBJECTE

Leila Nachawati considera molt important “sortir del marc ‘parlar de’ i promoure una cobertura que ‘parli amb’”. Les víctimes de les guerres no són objectes que simplement pateixen les decisions dels altres, sinó subjectes actius amb veu pròpia i que han de ser escoltades, i hem de donar-los altaveus.

3 EXPLICAR LA QUOTIDIANITAT

Més enllà dels titulars espectaculars d'explosions i batalles, també és important explicar com es viu al dia a dia en una guerra, fins i tot aspectes que sovint hi queden amagats, com per exemple com són els mètodes de reclutament en temps de guerra a Ucraïna i Rússia o els resultats de salut mental a la societat israeliana i palestina pel fet de viure militaritzats.

4 DONAR VEU A QUI CONSTRUEIX

Cal escoltar i donar altaveu i context als qui construeixen enfront dels qui destrueixen. És fonamental per a una cultura que ens allunyi del bel·licisme actual, i recordar que sobretot són les dones de les poblacions afectades, que solen ser fonamentals en els processos de justícia transicional i de reparació del teixit social trencat pels conflictes.

5 NO ACCEPTAR ELS TERMES DEL PODER

No es pot acceptar el debat en els termes en què el plantegen els governs europeus o la Comissió [Europea]. S'ha de cobrir el que diuen, però això no vol dir regalar-los els titulars, com per exemple seria escriure “La Comissió alerta del perill rus/xinès” o “L'increment del pressupost de Defensa crearà X llocs de treball”.

6 INFORMACIÓ PER A LA MOBILITZACIÓ

No n'hi ha prou amb informar dels mals de les guerres, també cal afavorir la mobilització ciutadana per forçar els governs a abandonar les polítiques guerreres. Com tampoc no és suficient exposar sense tergiversacions les diverses posicions sobre com posar fi a la guerra d'Ucraïna, sinó que també cal valorar-les i afavorir les que siguin efectives.

7 CULTURA DE LA PAU

Cal ubicar la cultura de pau allà on n'hi ha: a la societat, al món, en textos, etc.; en segon lloc, estudiar-la; en tercer lloc, aturar-se a mirar amb nous ulls el seu propi treball en la cobertura de conflictes, i, en quart lloc,

intentar pensar en quins són els efectes de la seva cobertura sobre els conflictes de què s'ocupen.

8 CANVIAR ELS MITJANS

Cal convertir el periodisme de pau en una part de la política comunicativa i línia editorial de les grans corporacions de mitjans de comunicació.

9 IMPLICAR-SE

Els mitjans no han de mirar els debats com si estiguessin fora del ring, hi són i han d'actuar responsablement.

Bibliografia

- Canela, Joan. *Insubmissió! Quan joves desarmats van derrotar un exèrcit*. Sembra, València, 2019.
- Chomsky, Noam i Ramonet, Ignacio. *Cómo nos venden la moto*. Icària, Barcelona, 1995.
- Cromwell, David i Edwards, David. *Los guardianes del poder. El mito de la prensa progresista*. Txalaparta, Tafalla, 2011.
- Giró, Xavier. *Contra la neutralitat Un periodisme de pau i de lluita*. Pol-len Edicions, Barcelona, 2024.
- Kapuściński, Ryszard. *Los cínicos no sirven para este oficio: sobre el buen periodismo*. Anagrama, Barcelona, 2008.
- Llopis, Enric. *Plumas rebeldes. Periodistas contra la corriente*. Autoedició, València, 2019.
- Morelli, Anne. *Principios elementales de la propaganda de guerra*. Hiru, Hondarribia, 2002.
- Postman, Neil. *Divertim-nos fins a morir*. Llibres de l'Índex, Barcelona, 2012.
- Serrano, Pascual. *Medios violentos. Palabras e imágenes para el odio y la guerra*. El Viejo Topo, Barcelona, 2008.
- *Conflict-Sensitive Reporting: State of the Art. A Course for Journalists and Journalism Educators*: <https://mediapeaceproject.smpa.gwu.edu/files/2017/10/Unesco-report-103sjmo.pdf>.
- *What is peace journalism?:* <https://bpb-us-e1.wpmucdn.com/blogs.gwu.edu/dist/8/846/files/2017/10/WHAT-IS-PEACE-JOURNALISM-24vxdc1.pdf>.
- *Periodismo de paz. La Coordinadora de organizaciones para el desarrollo*: <https://comunicacionyderechoshumanos.org/mtemas/periodismo-de-paz-2/>

mèdia.cat

observatori crític dels mitjans

www.media.cat/informes

 [Mediacat09](https://www.facebook.com/Mediacat09)

 [MediacatCat](https://twitter.com/MediacatCat)

 [mediacatcat](https://www.instagram.com/mediacatcat)

 t.me/MediacatCat

L'Observatori Crític dels Mitjans Mèdia.cat analitza el tractament que els mitjans de comunicació que operen als Països Catalans fan de qüestions com la violència, els conflictes polítics o socials, l'ús del llenguatge masclista o xenòfob, l'empobriment de la llengua o la creació d'imaginariis polítics, entre d'altres. Publica regularment informes en profunditat, articles d'anàlisi i bitllets d'opinió, i s'adreça als professionals del periodisme, als estudiosos del sector comunicatiu i a la ciutadania interessada a disposar de veus crítiques i analítiques amb els mitjans de masses. L'impulsa el Grup de Periodistes Ramon Barnils, una associació sense ànim de lucre formada per uns 200 professionals que treballa en la difusió i la defensa d'un periodisme crític, independent i rigorós i un espai comunicatiu propi.

Lafede.cat

 [Lafede.cat](https://www.facebook.com/Lafede.cat)

 [Lafede_cat](https://twitter.com/Lafede_cat)

 [lafedecat](https://www.instagram.com/lafedecat)

Lafede.cat – organitzacions per a la justícia global és una federació de més de 133 organitzacions catalanes que **treballa activament per aconseguir la justícia global i l'eradicació de les desigualtats a tot arreu**, a d'altres llocs del món i a casa nostra, mitjançant la cooperació al desenvolupament, la defensa i promoció dels drets humans i el foment de la pau.